

2012. JÚLIUS 12. CSÜTÖRTÖK
PÁL LEVELE TITUSZHOZ 1,1–4
 KOVÁCS KRISZTIÁN

Címzés, üdvözlés

^{1,4}Pál, Isten szolgája, Jézus Krisztusnak pedig apostola az Isten választottaiért, hogy higgyenek, és megismerjék az igazságot az igazi kegyesség szerint, ^{1,2}az örök élet reménységére, amelyet az Isten, aki nem hazudik, örök idők előtt megígért, ^{1,3}igéjét pedig kijelentette a maga idejében az evangélium hirdetésével: erre kaptam megbízást a mi üdvözítő Istenünk rendelkezéséből. ^{1,4}Titusznak, a közös hitben való igaz fiannak: Kegyelem és békesség Istentől, a mi Atyánktól és a Krisztus Jézustól, a mi Üdvözítőnkől.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

Bevezetéstani kérdések

A Tituszhoz írt levél valószínűleg a legrégebbi a három pásztori levél közül. A szerzőség kérdésében a legtöbb magyarázó egyetért abban, hogy nem Pál a levél írója, hanem egy későbbi személy, és a levél kontextusa is teljesen más.¹ Amíg pl. az Efezusi levél háttérében egy konszolidált egyház áll, addig Titusz levele egy egészen fiatal misz-

ziói egyházat feltételez. A levél központi teológiai témái – éppen úgy, mint a másik két pásztori levélben – az egyházi élet és a tévtanítások elleni harc köré csoportosulnak.² Eduard Schweizert idézve világossá válhat, hogy milyen egyházkép is áll tulajdonképpen a levél háttérében: „Az egyház megnőtt, és átlépte azokat a határokat, ahol még mindent rá lehet hagyni a spontán szabályozása. Meghatározott rend nélkül káosz fenyeget. Az egyház ekkor már berendezkedett a világban. Már nem néhány éven belül várja Jézus végérvényes eljövételét. Háttérbe szorulnak az olyan karizmatikus adományok, mint a nyelveken szólás, a prófécia vagy a gyógyítások. A házassággal, a munka világával, a polgári együttéléssel kapcsolatos hétköznapi kérdések lépnek előtérbe.”³

A levélnek tehát nem csak az ekkleziológiája más a páli levelekhez képest, hanem etikája is. Bolyki János szerint a pásztori levelek címzettjeit az „enkratista (aszкета-önmegtartóztató) gnózis etikája fenyegette” s a szerző ezt veszi kritika alá úgy, hogy a hagyományra és az egészséges, józan tanításra figyel. Etikai szempontból Krisztus inkarnációja a hivatkozási alap, s nem pedig a szenvedés és a feltámadás. Nem található meg az ószövetségi Törvények normatív szerepe sem. A szeretettel szemben a kegyesség és az istenfélelem lesz a többször emlegetett erény.⁴ Érdemes folytatni az idézést Bolyki Jánostól, aki a következőképpen foglalja össze a pásztori levelek etikáját: „A pásztori levelek polgárisodó etikáját néha csak negatívan értékelik. Helytelenül. Figyelembe kell venni, hogy a környező társadalomhoz történő – nem elvtelen – alkalmazkodás az "inkulturáció" egyik megnyilvánulása, ami az egyháznak az adott kultúrába gyökerezését je-

¹ SCHWEIZER, EDUARD: *Teológiai bevezetés az Újszövetségbe*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2004, 98–99.

² JEREMIAS, JOACHIM: *Die Briefe an Timotheus und Titus*, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1975, 67–68.

³ SCHWEIZER: *Teológiai bevezetés az Újszövetségbe*, 99.

⁴ BOLYKI JÁNOS: *Az Újszövetség etikája*, Budapest, Kálvin Kiadó, 1998, 145.

lenti. Emellett nagyon is jól tudtak különbséget tenni az egyház meg a világ között, az utóbbival szemben az egyház adós a bizonyágtétellel. A józan keresztyénség, ami e levelekben megnyilvánul, tudatos reakció volt a gnosztikus rajongással szemben.”⁵

Tituszt Pál tanítványai és munkatársai között tartják számon, alakja azonban csak levelekből válik ismertté, az ApCsel-ben nem található utalás róla. A Gal 2,3 szerint valószínűleg antiókhiai és pogány származású volt, s megtérésének hátterében maga Pál apostol áll. Pál útítársa lehetett a jeruzsálemi zsinaton, s később az apostol megbízásából elsimítja a Korinthusban fellépő ellentéteket. Feltételezhetően jó képességű munkatársra kell gondolnunk Titusz esetében.⁶

1–4. versek

A Tituszhoz írt levél címzése hosszabb a megszokott levélkezdeteknél, csak Római levéléé hosszabb. A részletesség mögött az állhat, hogy a címzett nem csupán egy munkatárs, hanem feltételezhetően egy szélesebb olvasói/hallgatói kör. Pál önmaga megjelölésére az „Isten szolgája” kifejezést használja, amit a magyar fordítás nem ad egészen pontosan vissza, hiszen az eredeti szövegben szereplő „*doulosz*” rabszolgát is jelent – s pl. néhány német fordítás is rabszolgaként hozza a szót.⁷ A „*doulosz theu*” kifejezést az Ószövetségben a próféták és a hithősök megjelölésére használták: Mózes (2Kir 18,12; Zsolt 105,26; Dán 9,11); Dávid (2Sám 7,5; Zsolt 89,4); Ábrahám (Zsolt 105,42).⁸ Az Újszövetségben alkalmanként a kegyeseket és istenfélőket nevezték így (ApCsel 2,18; 1Pt 2,16; ApCsel 4,2; 16,17; Lk 2,29; Jel 1,1).⁹

A 3. versben az igehirdetői tisztség értelmezésével találkozhatunk, amely szerint Isten azért állította azt fel, hogy a Krisztusban nyilvánvalóvá vált ígértétét az örök élet felől tudassa minden emberrel – a hívőkkel azért, hogy megmaradjanak a hitben, és hitetlenekkel azért, hogy hitre jussanak.¹⁰

A 4. vers áldáskívánása a Római 1–2Korinthusi, Efezus, Filippi és 2Thesszalóniki levélhez hasonlóan van megformálva és valószínűleg egy úrvacsorai liturgiából került ide.¹¹ A „Titusznak, a közös hitben való igaz fiamnak” kifejezés azt mutatja, hogy Pál ordinálta Tituszt a tisztségre.¹²

⁵ Uo.

⁶ GÁL FERENC: *Pál apostol levelei*, Budapest, Szent István Társulat, 317.

⁷ Lásd: Jeremias, Holtz

⁸ HOLTZ, GOTTFRIED: *Die Pastoralbriefe*, Berlin, Evangelische Verlagsanstalt, 1980, 203.

⁹ LENKEYNÉ SEMSEY KLÁRA: *Exegézistől a prédikációig, Timóteushoz írt második és a Tituszhoz írt levél magyarázata*, Debrecen, 1990, 130.

¹⁰ JEREMIAS: *Die Briefe an Timotheus und Titus*, 68.

¹¹ HOLTZ: *Die Pastoralbriefe*, 205.

¹² JEREMIAS: *Die Briefe an Timotheus und Titus*, 68–69.

1. Pál bemutatkozása

Nagyon rutinosan át szoktuk ugrani a levelek bevezetőjét Biblia olvasáskor, hiszen azt gondoljuk: tudjuk mi van benne, s amúgy sem hordoz magában olyan sokrétű és mély üzenetet, amellyel érdekesebb lenne behatóbban foglalkozni. Tény, hogy Pál – vagy a levelet író – egy adott sablon szerint kezdi el írását, amely megfelelt a kor elvárásainak. De a mi számunkra mégis két fontos dolgot mondhat. Egyrészt azt, hogy aki megszólít bennünket az adott levélen keresztül, az Isten

szolgájaként és Krisztus apostolaként keresi az utat a szívünkhöz. Nem emberi okoskodást és spekulációt tár elénk, hanem Isten akaratát. Másrészt azzal, hogy önmaga identifikálására az Istentől és Krisztustól kapott tisztséget és megbízást használja, kifejezésre juttatja, hogy ez adja meg emberi méltóságát. Mi leginkább emberi rangjainkkal, elért sikereinkkel, eredményeinkkel és címeinkkel szeretünk kérkedni. A levél szerzője első megszólalásakor Istenre mutat. Vajon mennyire épül(t) ez be a mai keresztyén ember önazonosságába? Mennyire része identitásunknak az, hogy Isten nevében szólunk, az Istennek szolgálunk vagy a másik oldalról nézve: mennyire elvárás az, hogy az igehirdető Isten szavát tolmácsolja felénk és valóban az Isten szolgálója legyen, s ne emberi igények kiszolgálója?

2. Az igehirdetés célja

A levél szerzője számára fontos, hogy tisztázza igehirdetésének célját. Aki az Isten szolgálója és Krisztus apostola, az csak és kizárólag azt a célt tűzheti ki igehirdetése elé, hogy hallgatói „higgyenek és megismerjék az igazságot”. Sokszor élet veszíti az igehirdetésünk és az igehallgatásunk is szelektál. Langyossá válik a kapcsolatunk magával az Isten igéjével is. Az igehirdetői tisztség az mindig Istentől jövő megbízás – és ez sokszor (ha egyáltalán nem minden esetben) szemben áll az emberi elvárásokkal és igényekkel. De létezik igehallgatói felelősség is. Nem lehet mindent az igehirdetőre hárítani: a keresztyén ember önértelmezéséhez hozzátartozik az, hogy keresi az ige és az igehirdetés őt kereső üzenetét. Az igehirdetés azt üzeni az igehallgató számára, hogy megszólítottak vagyunk, Istennek van mondanivalója a mi számunkra! Néha az lehet az érzésünk, hogy egy üzenetnélküli, mondanivalótól mentes világban élünk, ahol elvész minden súlya a szavaknak, mondatoknak. Az igehirdetés azonban sosem adhatja fel azt a küzdelmet, amellyel keresi az Isten akaratát és az igehallgatók szívét, értelmét.

3. A közös hit

Nagyon szép az a köszöntés, ami Titusznak szól. Nem csupán a személyes kötődés miatt, hanem elsősorban a közös hit említése miatt. Olyan kapcsolat áll itt előttünk, amely nem csupán az emberi vonásokat hordozza magán, hanem megjelenik benne a közös gyökér, a közös identitás: az istenfélelem, az istenhit és a Krisztushoz való tartozás. Sokat beszélünk ma a keresztyén közösségek jövőjéről, sorsáról. Sőt: nap, mint nap lehet híreket hallani arról, hogy miként gondolkodnak az egyház jövőjéről. Sok mindent nem lehet előre tudni, és sok minden kérdés nyitva marad a mi számunkra, de egy biztos: a közös hit nyilvánvaló megvállása nem maradhat el a közösségi életünkben. Néha pedig éppen ez hiányzik ahhoz, hogy valóban eleven és valóban keresztyén közösséggé váljanak gyülekezeteink. Olykor szívesebben beszélünk a közös gyülekezeti kirándulásokról, kerti ünnepekről, szeretetvendégségekről, anyák-napi vagy hittanos műsorokról, mint a közös hitünkről. Nem lehet eléggé figyelmeztetni önmagunkat arra, ami a legfontosabb közös bennünk, s ez maga a Krisztushoz való tartozásunk.